

Styret i DNB Bank ASA
Konsernsekretariatet
0021 OSLO

VÅR REFERANSE
18/10465

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13
1. ledd nr. 1-2
Merkede avsnitt er unntatt offentlighet

DATO
07.06.2019

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i DNB Bank ASA ("banken") 12.-13. desember 2018. Hovedformålet med inspeksjonen var å få belyst STI divisjonene Ocean Industries ("OI") og Portfolio Rebalancing & Restructuring ("PRR") sin kredittrisiko, samt kontroll- og styringssystemer.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 6. mars 2019 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 6. mai 2019.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

FORHOLD KNYTTET TIL RISIKONIVÅ

Overordnet risikonivå

OI sine markedssegmenter er i hovedsak volatile og banken har konsentrasjonsrisiko mot både bransjer og enkelte store engasjementer. Finanstilsynet merker seg at banken har arbeidet med å redusere konsentrasjonsrisikoen og volatiliteten i porteføljen. Divisjonens portefølje har en gjennomsnittlig risikoklasse som er høyere enn alle divisjoner i banken unntatt divisjon PRR.

Enkelte bransjer og kunder eksponerer banken for miljø- og klimarisiko. Divisjonens kunder er i betydelig grad lokalisert til bankens utenlandske kontorer. Finanstilsynet vurderer at divisjonens virksomhet samlet sett har høy risiko. Finanstilsynet peker på at divisjonen har engasjementer som krever tett oppfølging.

Kreditrisiko

Porteføljekvalitet

OI inkludert PRR har en diversifisert portefølje innen tradisjonell shipping. Shipping utgjør 35 prosent av porteføljen målt i EAD. Shipping-eksponeringen på 71 milliarder kroner er blitt vesentlig redusert de siste årene.

Watch-list

Den kombinerte watch-list for OI og PRR reflekterer bedring i porteføljekvalitet, herunder som følge av salg av aktiva og kundeavgang samt gjennomførte restruktureringer. Det har vært en betydelig reduksjon av watch-list volumet de siste to år årene.

Stresstester

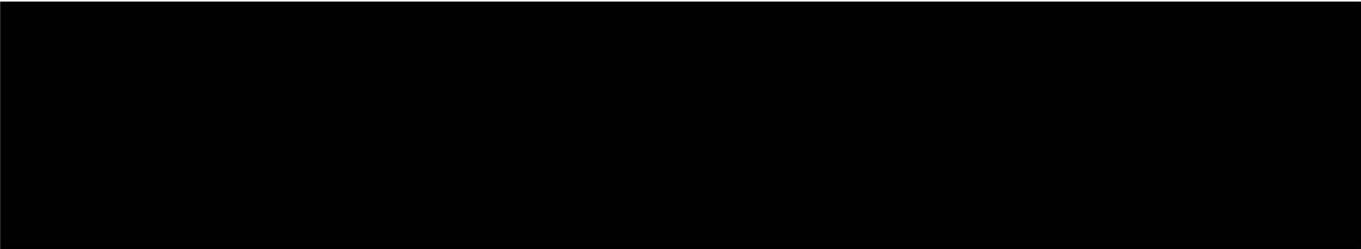
Finanstilsynet har merket seg fra styrets svar at banken har en generell ambisjon om å utføre flere portefølje-stresstester. Risikostyring konsern i egenskap av 2. linjes forsvar er premissgiver for stresstestenes forutsetninger. Behovet for stresstester i OI vurderes løpende ut fra syn på markedsutviklinger og endrede risikoforhold. Det opplyses at resultatene fra stresstester anvendes til å avdekke ytterligere samlet nedsiderisiko og utsatte engasjementer. Finanstilsynet tar til orientering styrets presisering at det ikke finnes noe direkte forhold mellom ulike faktorpriser og bankens porteføljekvalitet.

Markedsutsikter og rate/pris-forutsetninger

Bankens markedsrapporter lages av analyse-enheten CAS, og baserer seg på input fra DNB Markets samt diverse eksterne kilder. Rapportene er sentrale for bankens valg av forutsetninger i resultatestimater og verdivurderinger. Banken vurderer at de fleste shipping-segmentene er i en positiv utvikling som følge av generell global økonomisk vekst, lav tilbudsvekst i flåten samt nye reguleringer som vurderes å stimulere både skraping og kontrahering.

Under inspeksjonen fremkom det at for riggindustrien har banken tatt konsekvensen av det svake markedet og nedjustert rate-nivåer, dog også justert for lavere driftskostnader slik at netto-rater er uendret. Av betydning for kontantstrømmer er det lagt til grunn lavere sysselsettingsanslag enn tidligere. I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at banken legger ulike (lavere) utnyttelsesgrader til grunn ved tapsberegningene i trinn 1 og 2 og stilte spørsmål om grunnen til at ulike sysselsettingsgrader benyttes. Styrets tilsvaer peker på at bankens praksis for vurdering av individuelle tap ikke er endret etter innføring av IFRS 9. Det vises til at det er flere hensyn som påvirker beslutninger for parametere i den modellbaserte tapsberegningen for trinn 1 og 2, herunder makroforutsetninger i de ulike IFRS 9 segmentene. Finanstilsynet noterer opplysningen om at ECL-modellen for trinn 1 og 2 dekker et felles segment med både OSV og rigg. Det vises her til at Finanstilsynet vil følge opp bankens praksis knyttet til implementering og anvendelse av IFRS 9 som ledd i pågående tematilsyn.

For olje- og gasspriser legger banken til grunn "price-decks". I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at det langsiktige prisnivået som banken legger til grunn synes å være relativt konservativt, men at det bør forventes betydelige prissvingninger fremover. Finanstilsynet merker seg styrets påpekning om at banken benytter to ulike prisbaner, besluttet i KUSTI, som anvendes til to ulike formål; utarbeidelse av tapsligninger og låneutmåling.

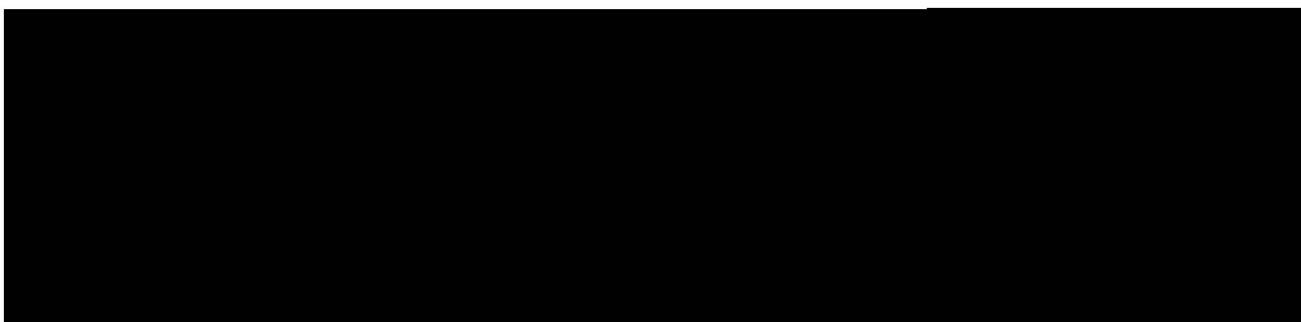
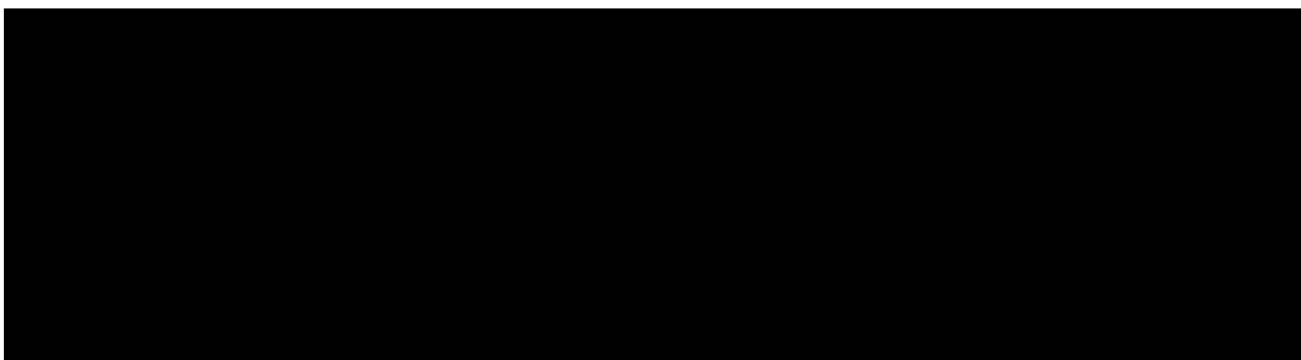
I den foreløpige rapporten stilte Finanstilsynet spørsmål ved om den store kostnadsøkningen for norske oppdrettere, som dels er relatert til biologiske utfordringer, kan representere en risiko dersom lakseprisene faller signifikant. Det ble også vist til at dagens priser på sikt vil kunne medføre etablering av lukkede landbaserte anlegg nær de store konsummarkedene, spesielt i Asia.

I styrets tilsvaer vektlegger banken at priser og kostnader nå har samme underliggende driver, som er at næringen opererer på full biologisk utnyttelsesgrad. Styret erkjenner at det er høy innovasjonstakt i bransjen, noe som på sikt kan legge press på prisene. Det vises til at de viktigste fremvoksende teknologier er landbasert oppdrett og offshore-oppdrett, men at utviklingen av disse vil ta lang tid. Styret anser at tidsdimensjonen, som dels er biologisk betinget, gjør at banken kan identifisere risikoer god tid i forveien og derav kan tilpasse låneporteføljen i forkant. Av tilsvaret fremgår at banken ikke er bekymret for dagens kostnadsnivå, gitt at et varig prisfall må være drevet av økt tilbud. Økt tilbud vil være knyttet til nye konsesjoner, ny teknologi eller oppdrett i helt nye geografier. Lavere kostnader vil være knyttet til en bedring av den biologiske situasjonen som på

generell basis øker produktiviteten. Banken understreker at den knappe faktoren i bransjen er konsesjoner, noe som innebærer at det er inntjening per konsesjon og ikke per kilo fisk som skal maksimeres. Dette medfører at det kan være rasjonelt å pådra seg høye enhetskostnader dersom volumene øker enda mer.

Generelle kommentarer til enkeltengasjementer

Det er Finanstilsynets inntrykk at de to divisjonene har tett oppfølging av sine utsatte engasjementer, som primært er offshore-engasjementer og enkelte eldre shipping-engasjementer. Innenfor olje og gass er det et fåtall kunder som har vært utfordrende over en lengre periode. Det er også enkelte svake engasjementer innenfor oljeservice, typisk knyttet til oppkjøpsfinansieringer der markedssvikt har medført lavere kontantstrømmer som ikke understøtter høye gjeldsnivåer. Det generelle inntrykket er at tilfanget av nye problemengasjementer er begrenset. Gjenhenting innenfor supply og rigg har vært langt svakere enn markedet har forventet, både med hensyn til flåteutnyttelse og rater. Dette medfører behov for nye restruktureringer f.o.m. 2019.

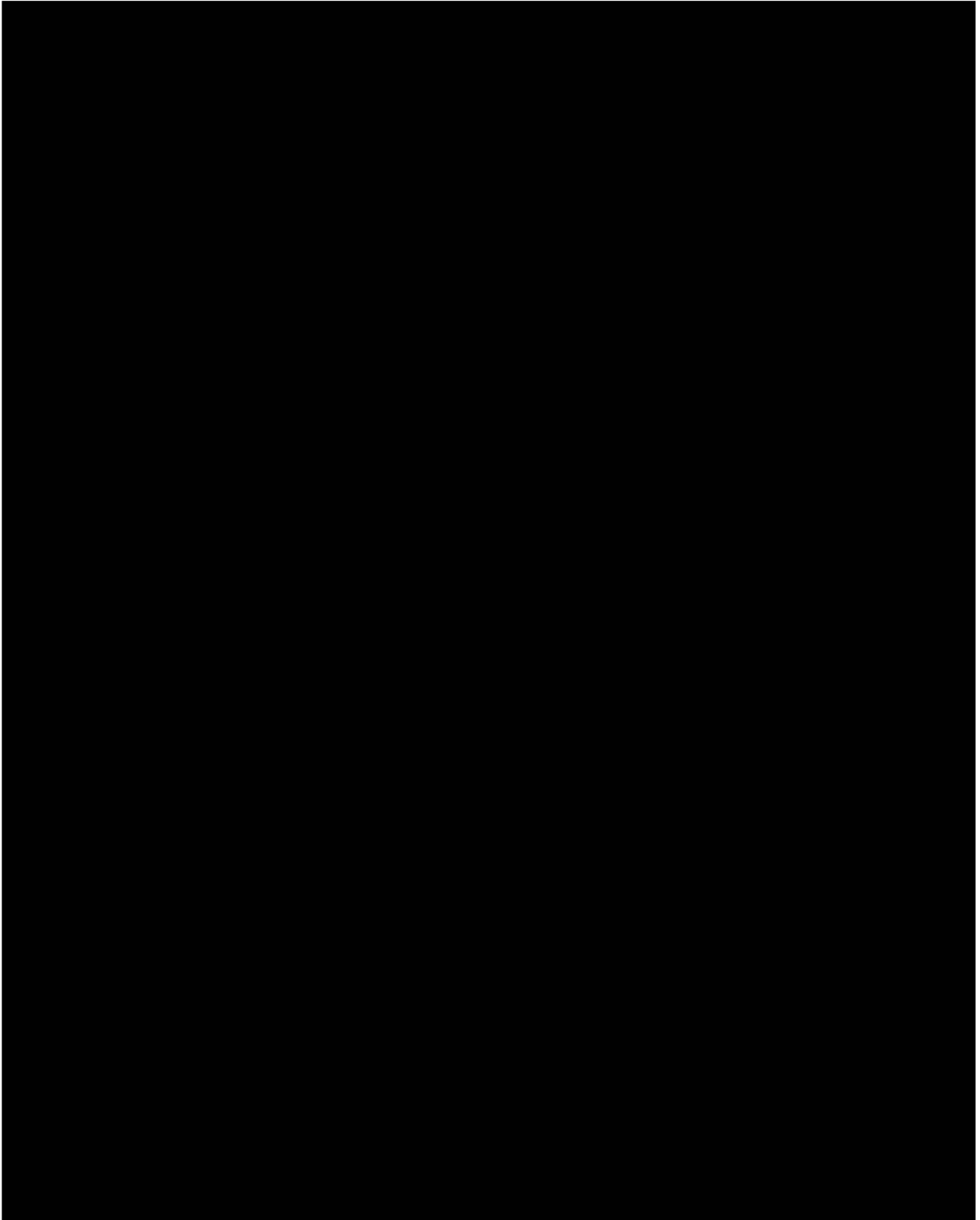

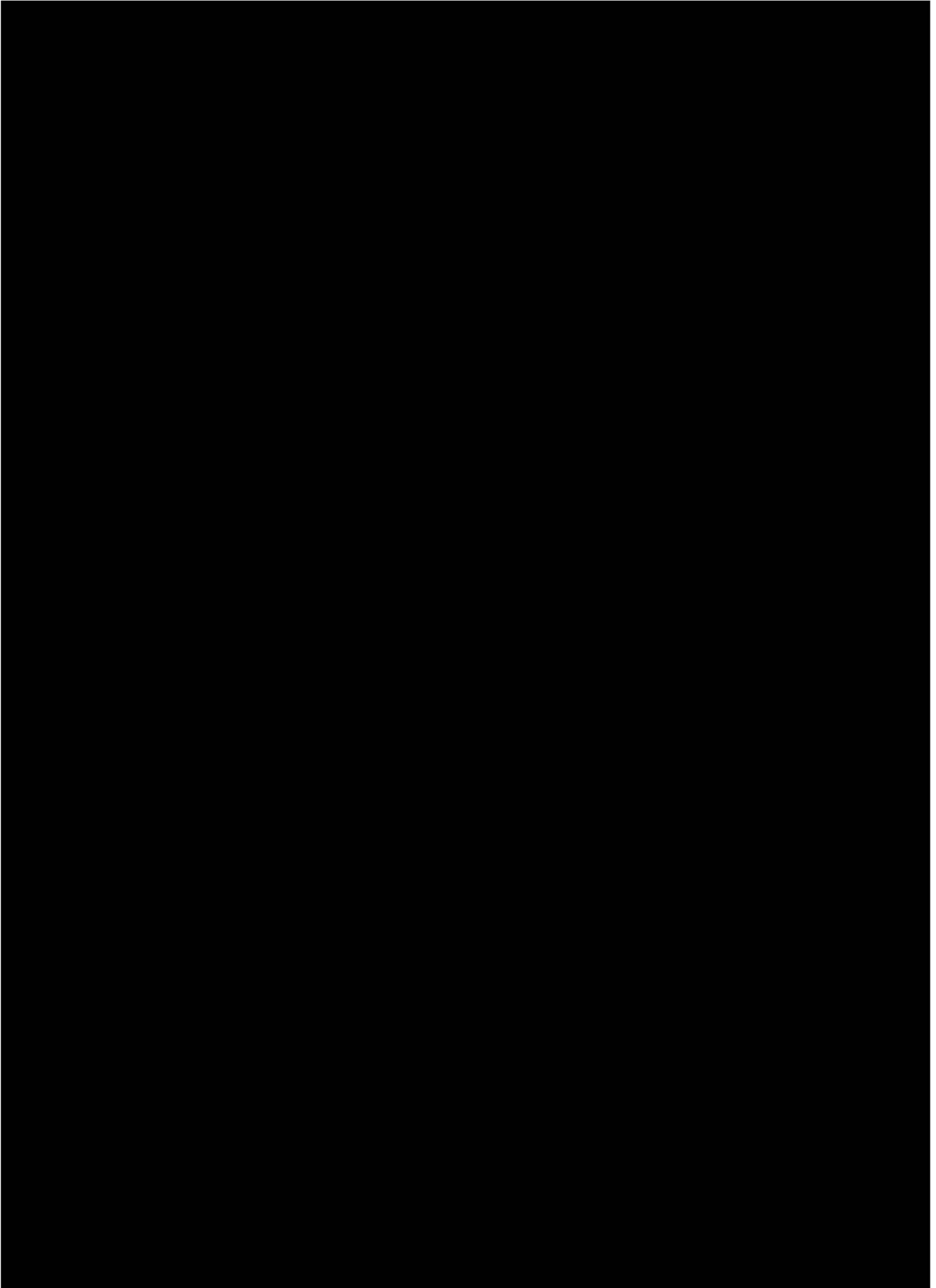
Etter gjennomgang av enkeltengasjementer innenfor olje- og gass-sektoren er det Finanstilsynets inntrykk at reservebaserte lånestrukturer er godt strukturert og risikofaktorer hensyntatt. Utfordringer knyttet til disse kan være reservoarmessige/produksjonsmessige forhold, samt et varig fall for olje- og gasspriser. Banken har nå flere egne ansatte petroleumsingeniører/geologer, i tillegg til ekstern ekspertise, som ulike banksyndikater engasjerer ved behov for å søke å redusere de tekniske risikoene. I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at en savnet en vurdering i kredittsakene for hvilke break-even priser som kreves for rettidig betjening og/eller full tilbakebetaling, noe som bør være førende for hvilke finansieringer banken skal delta i.

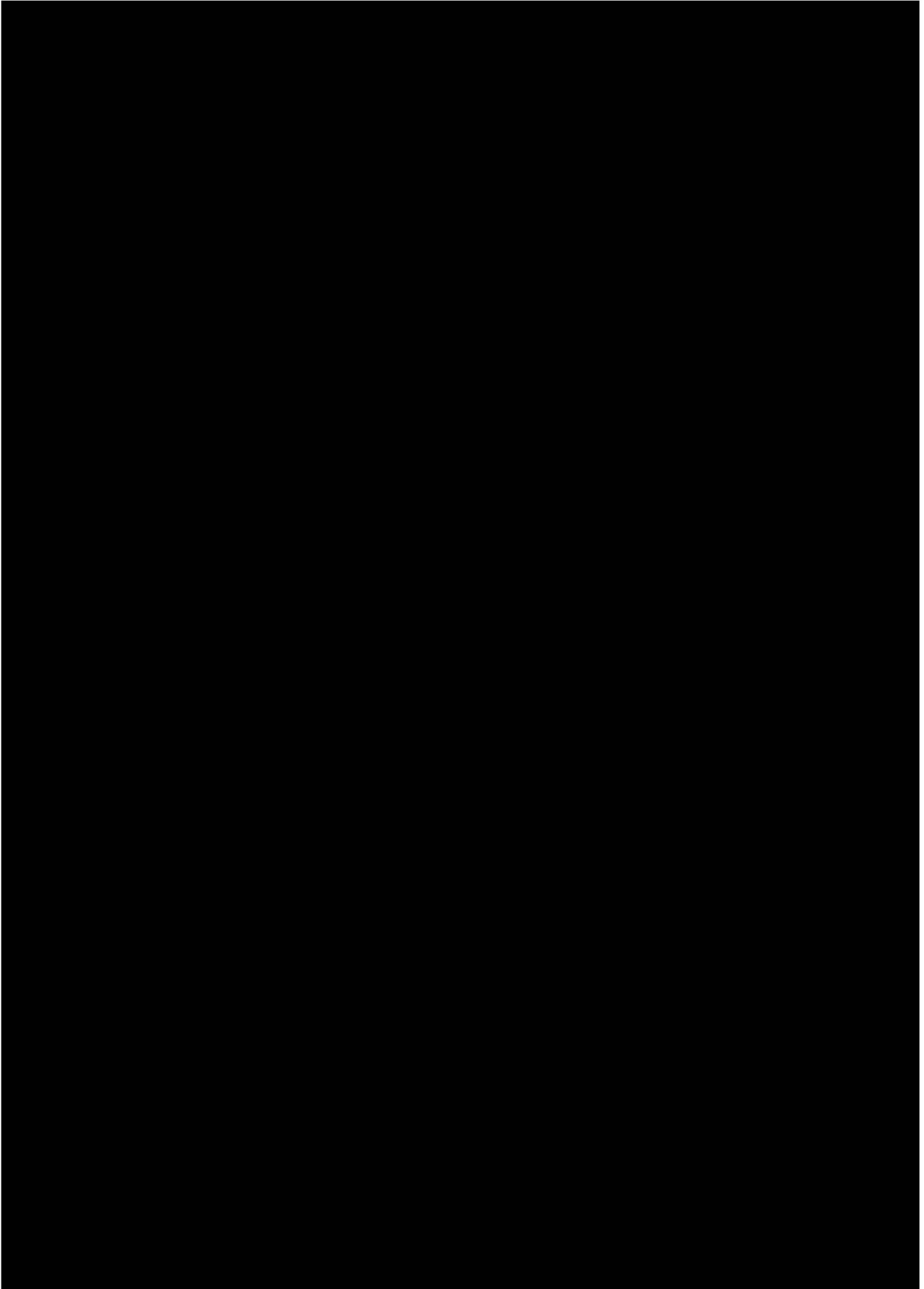
Finanstilsynet noterer at styret i sitt tilsvaer viser til at det i kredittanalysene gjøres vurderinger av i hvilken grad gjelden kan betjenes basert på bankens godkjente prisbaner for utlånsformål. Det vises for øvrig til at de fleste prosjekter produseres både olje og gass. Derfor anser banken at en break-

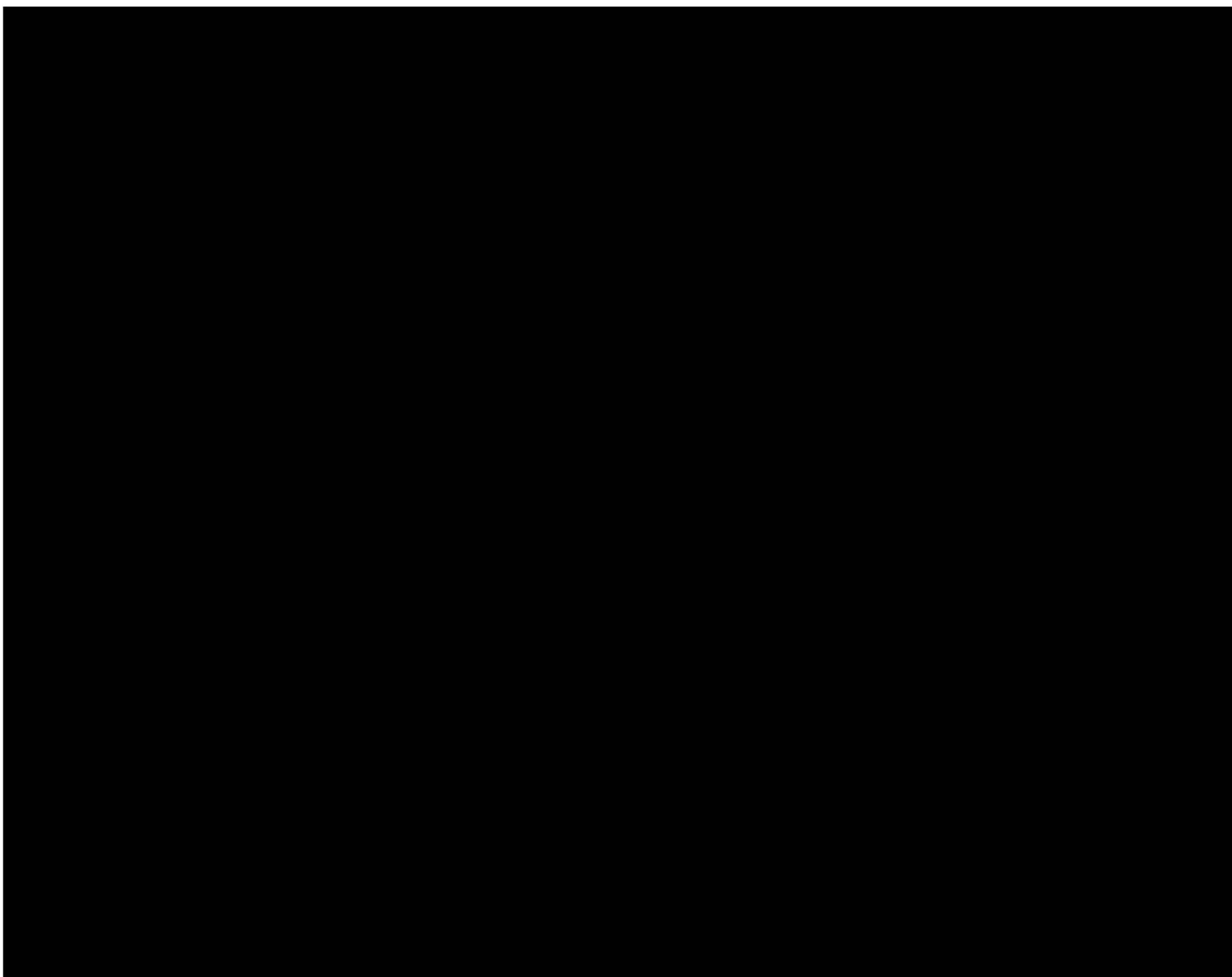
even pris ikke lar seg utlede da det normalt ikke er en konstant sammenheng mellom olje- og gasspris over tid. Styret viser for øvrig til at banken anvender konservative produksjonsanslag.

Omtale av enkeltengasjementer

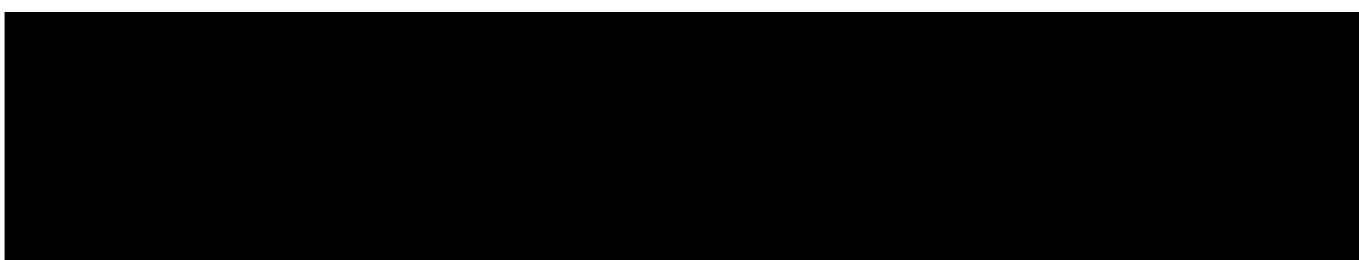

FORHOLD KNYTTET TIL STYRING OG KONTROLL

Overordnet styring og kontroll

Organisering

Bankens rasjonale for etableringen av OI er å hensynta det den oppfatter som konvergens mellom de fem forretningsområdene; Shipping, offshore, olje og gass, oljeleverandørindustri samt sjømat. Banken fremhever blant annet synergier mellom de ulike industriene. En fellesnevner er at alle disse industriene preges av å være sykliske og volatile.

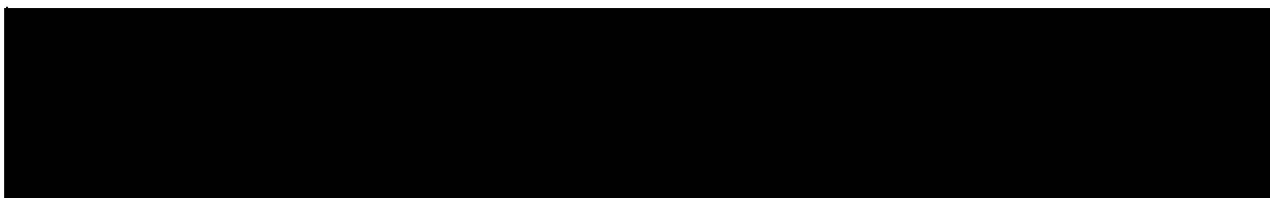
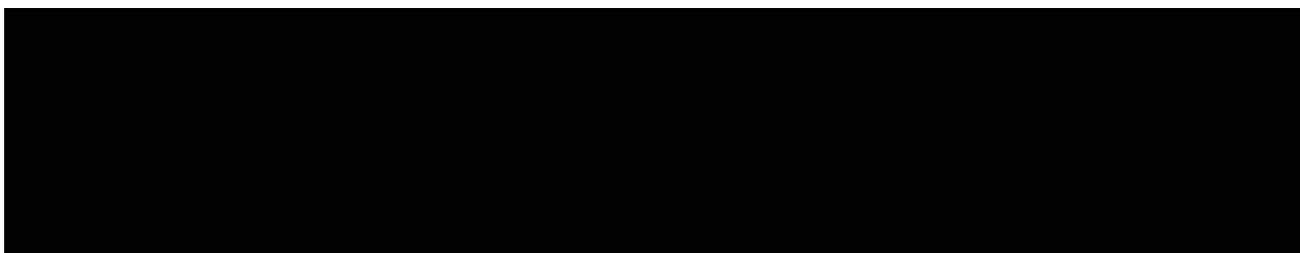
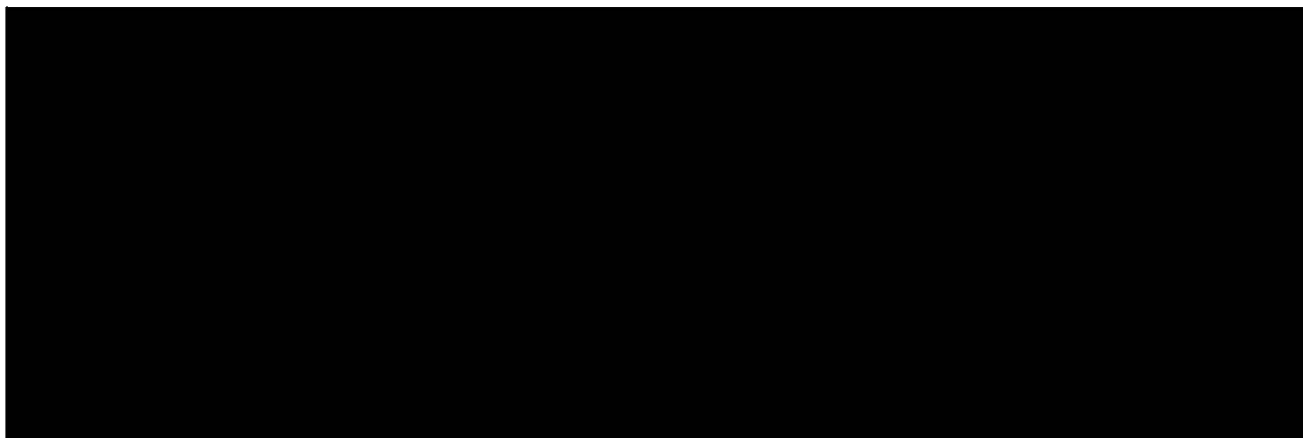
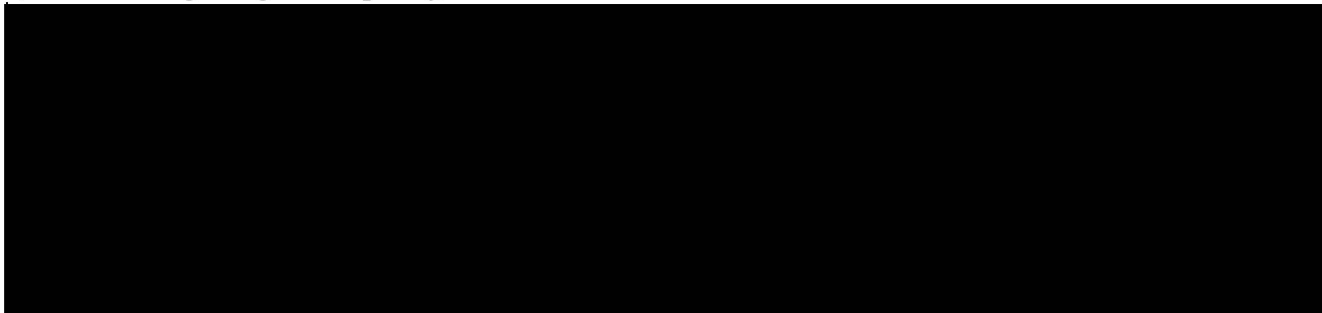

Bankens mål er å oppnå en mer sentral styring og oppfølging av de ulike porteføljene gjennom å gi industrilederne et globalt ansvar for portefølje og strategi. For øvrig har banken gjort endringer

innen kundenheten der kunderelaterte oppgaver er tydeligere delt. Også analyseenheten CAS er omorganisert ved at analytikerne i større grad er innrettet mot spesifikke industrier som igjen styres globalt mht. kompetanse og kapasitet av en CAS-leder.

Styring og kontroll av kredittrisiko

Kredittstrategier og kredittpolicy

Styring og kontroll av operasjonell risiko og etterlevelsesrisiko

Operasjonell risiko

Forretningsområdet STI sin divisjon Risk & Quality skal ivareta operative prosesser knyttet til operasjonelle risikoer, herunder etterlevelse i forretningsområdet, støtte kundeavdelingene (også internasjonalt) i arbeidet med å håndtere operasjonelle risikoer, utøve 1.linjes kontrollansvar samt rapportere regelmessig om kvalitet og utførte kontroller til ledelsen i forretningsområdet.

Etableringen ses i sammenheng med bankens arbeid for å klargjøre ansvar og roller i 1. og 2. linjes kontrollarbeid. Finanstilsynet har notert seg at enhetens månedlige rapport omhandler status og utvikling for AML, sanksjoner, operasjonell risiko, informasjonssikkerhet, GDPR og samfunnsansvar. Ved utekontorene i Singapore, Stockholm, London, og New York er det under etablering en tilsvarende organisering og rapportering, som den sentrale Risk & Quality divisjonen skal støtte.

Finanstilsynet har merket seg at STI har videreutviklet arbeidet med å systematisere og dokumentere 1. linjes kontroll-arbeid når det gjelder operasjonelle risikoer. Finanstilsynet vurderer at dette indirekte også kan styrke arbeidet med 2. og 3. linjes kontroll knyttet til risiko og etterlevelse også i OI. Finanstilsynet peker på at det er viktig at ansvar og roller mellom Risk & Quality og øvrige divisjoner i STI er avklart og dokumentert, og at alle ledere og medarbeidere i STI har et ansvar for kontroll med ikke-finansielle risikoer.

Finanstilsynet gjennomførte i desember 2018 et spesialtilsyn i DNB Bank om bankens arbeid med å etterleve regelverket om AML og terrorfinansiering. Etterlevelsen i divisjon OI inngikk som ett av temaene i dette AML-tilsynet og det vises til rapporten fra dette spesialtilsynet.

Samfunnsansvar

DNB Bank har vedtatt Konsernretningslinjen Samfunnsansvar i kredittvirksomheten, som er forankret i styrevedtatte Prinsipper for samfunnsansvar. All kredittgivning til bedrifter skal ta hensyn til og støtte opp om prinsippene i styringsprinsipper for samfunnsansvar, og skal sikre at banken bidrar positivt til klima, miljø, sosiale forhold og god virksomhetsstyring (Environmental, Social and Governance - ESG). Engasjementene med storkunder skal klassifiseres med lav, middels eller høy risiko på grunnlag av en dokumentert vurdering. Også ved mindre engasjementer skal det utarbeides en omtale av ESG i kredittsakene. Dersom kunden klassifiseres som høy risiko knyttet til samfunnsansvar skal det utarbeides en intern handlingsplan som adresserer konkrete områder som kunden må forbedre. Handlingsplanen skal fremlegges i kredittsak med avtalte rapporteringsfrister. I denne forbindelse skal det også fastsettes en kundestrategi.

Basert på de kredittsakene Finanstilsynet gjennomgikk i forbindelse med det stedlige tilsynet er det Finanstilsynets vurdering at divisjon OI på forholdsvis kort tid har etablert en god praksis for å innarbeide vurderinger av kundenes ESG-forhold i kredittnotatene. Under tilsynet ble det også gitt eksempel på at kritikkverdige forhold hos kunder hadde fått konsekvenser for engasjementshåndteringen. Finanstilsynet viser likevel til at dette arbeidet er på et forholdsvis tidlig stadium, og at forventningene til bankers utøvelse av samfunnsansvar kan antas å være i løpende

utvikling, for eksempel når det gjelder klima- og miljørisiko. Finanstilsynet peker på at DNB Bank bør forberede seg på å de forretningsmessige dilemmaer kan bli mer fremtredende framover.

Finanstilsynet ber om å motta kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets merknader blir behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Gunnar Oppi
spesialrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.